

VÉGHSEŐ TAMÁS

MTA-SZAGKHF LENDÜLET GÖRÖGKATOLIKUS ÖRÖKSÉG KUTATÓCSOPORT

HETVENÉVES

a Görögkatolikus Papnevelő Intézet és a hittudományi főiskola

HETVEN ÉVVEL EZELŐTT, 1950 SZEPTEMBERÉNEK ELSŐ NAPJAIBAN DUDÁS MIKLÓS HAJDÚDOROGI PÜSPÖK A RÁKOSIKORSZAKBAN MERÉSZNEK ÉS KOCKÁZATOSNAK SZÁMÍTÓ LÉPÉSRE KÉSZÜLT. OLYAN DÖNTÉS MEGHOZATALÁT FONTOLGATTA, MELY A KOR VISZONYAI KÖZÖTT EGYSZERSMIND TELJESEN IRRACIONÁLISNAK IS SZÁMÍTOTT.

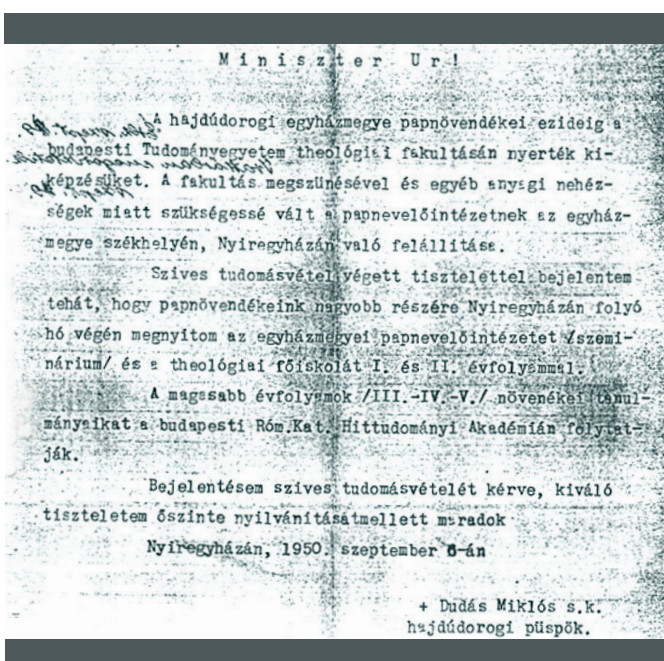
Néhány héttel korábban a püspök a saját szemével láthatta, hogyan semmisíti meg a kommunista államhatalom a szerzetesrendeket, köztük azt a bazilita rendet is, melynek soraiba ő maga is tartozott, kiűzve kolostoraikból a szerzeteseket és az apácákat. Láta, hogyan hozza létre ugyanez a hatalom a katolikus papok békemozgalmát, melynek más célja nem volt, mint az, hogy a papságot a püspökek szembeállítsa. Szentanúja volt az egyházi iskolák államosításának, a hitoktatás kiszorításának az iskolákból, a katolikus egyesületek betiltásának, a katolikus sajtó megsemmisítésének, a rendszert elutasító papok meghurcolásának. Saját személyes sorsán keresztül ő maga is megismerte a kommunista hatalom képviselőinek erőszakosságát és gátlástalanságát. A megfélemlítés és a bizalmatlanság léghőre a hétköznapi jellemzője lett. Bármerre is nézett, csak a rombolás nyomaait látta, melyek nagyon sötét jövőre – sőt, jövőtlenségre – utaltak. A kommunista Magyarországon az egyházaknak nem lehetett jövője, csak lassú elsorvadása.

Mindezek ellenére Dudás Miklós püspök szeptember 6-án leült az írógép elé és levelet írt. A levél címzettje Darvas József népművelési miniszter volt, aki az egyházellenes harcban a kommunista párt utasításait hajtotta végre. A levél nem volt hosszú, mindössze néhány sorból állt. A tartalma viszont...

Ez a levél ugyanis egy bejelentés volt. Dudás Miklós hajdúdorogi püspök bejelentette a miniszternek, hogy szeptember végén papnevelő intézetet és hittudományi főiskolát nyit Nyíregyházán, a püspökség székhelyén, és oda átvizsi az addig a budapesti Központi Szemináriumban a latin kispapokkal együtt tanuló görögkatolikus papnövendékeket.

Mindezt szíves tudomásulvétel végett.

A bejelentés sorsa nem lehetett kérdéses: amikor országszerte a hatalom egymás után zárta be a katolikus oktatási intézményeket, képtelenségnek tűnt, hogy egyszerűen tudomásul veszi egy papnevelő intézet és hittudományi főiskola megnyitását.

Nem tudjuk, hogy mit várt és mit remélt a püspök. Az elutasító válasz annyira biztos volt, hogy a püspök helyében a legtöbben még a levélpapírt és a bélyeget is sajnálták volna. De az események nem várt fordulatot vettek. Szeptember 21-i keltezéssel megérkezett a minisztérium válasza. Dudás püspök rövid levelére rövid válasz jött, amit egy Tátray János nevű főelőadó írt alá. Ebben pedig az állt, hogy a papnevelő intézet és hittudományi főiskola megnyitását a minisztérium tudomásul veszi!

Ezzel a rövid válasszal indult a papnevelő intézet és a ma Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolaként ismert intézmény élete, mely immáron hetven éve áll a görögkatolikus papképzés szolgálatában. Annyira váratlan és meglepő a hatalom reakciója, hogy szinte nem is tudunk másra gondolni, mint az isteni Gondviselés különös megnyilvánulására. Évtizedeken át nem is tudtuk másképpen magyarázni a történeteket. Ma már azt mondhatjuk: valóban a Gondviselés műve volt ez a váratlan fordulat, de talán nem egészen olyan értelemben, ahogyan elsőre gondoljuk. Nem történt csoda. Az isteni kegyelem nem látványos módon meggyőzte az ateista rendszer képviselőit. A Gondviselés ennél is fontosabb és – ha meg akarjuk látni – látványosabb módon nyilvánult meg.

MI IS TÖRTÉNT?

Ma már tudjuk, hogy Dudás Miklós püspök szemináriumalapítási szándéka – minden látszat ellenére – nem volt ellentétes a kommunista hatalom szándékaival. Sőt, bizonyos értelemben még akár segíthette volna azok megvalósítását. A történeti kutatásnak köszönhetően ismert, hogy 1950-ben az állampárt célja még az volt, hogy a görögkatolikusokat elszakítsa a katolikus egyháztól és az ortodox egyházba terelje. Ennek érdekében 1949 októberétől Magyarországon ügködött egy Moszkvából érkezett ortodox főpap, Ivan Kopolovics protoierej. A minta adott volt: a Szovjetunióhoz csatolt területeken, Csehszlovákiában és Romániában a kommunisták felszámolták a görögkatolikus egyházat, és ezt a sorsot szánták a magyar görögkatolikusoknak is.

Ez a kísérlet ugyan néhány év alatt zátonyra futott, és Kopolovics eredmény nélkül távozott az országból, de 1950-ben még nagyon is aktuális volt a görögkatolikusok elszakítása a katolikus egyháztól. Ebből a szemszögből nézve a dolgokat kifejezetten támogatandó törekvésnek tűnhetett, hogy a görögkatolikus papnövendékek kerüljenek ki a Központi Szemináriumából és ezáltal a latin egyház befolyása alól. A görög és latin kispapok közös szemináriumi képzése ugyanis nagyon erős összekötőkapocs volt a két rítus papjai között, s ezáltal a katolikus egységet is erősítette.

Másrészt a görögkatolikus egyház totális ellenőrzését is megkönnyítette az, hogy a papnövendékek egy helyen, ráadásul a püspöki hivattal egy épületben kerültek elhelyezésre. Megfigyelésük, manipulálásuk, életük legapróbb részleteinek felügyelete, viszályok elhíntése vagy ügynökök telepítése ebben a helyzetben nagyon könnyűnek bizonyult. A kommunisták tisztában voltak a papnevelő intézet jelentőségével is. Tudták azt, hogy a papi utánpótlás biztosításában s lényegében a görögkatolikus egyház működésében milyen fontos szerepet tölt be. Ezért az új intézmény bezárásával fenyegetőzve zsarolásra is tudták használni Dudás püspökkel szemben.

Ha a görögkatolikus papnevelő intézet és főiskola megalapítása nem ellentétes a kommunista államhatalom terveivel, akkor mégis miben láthatjuk a Gondviselés művét?

A Gondviselés megnyilvánulását és annak üzenetét akkor érthetjük meg, ha kicsit eltávolodunk az 1950 szeptemberében lezajlott eseményektől, és szélesebb távlatokban szemléljük a dolgokat. Dudás Miklós püspök a legnagyobb reménytelenség és jövőtlenség közepette létrehozott egy intézményt, ami az egyháza jövőjéről szól. A püspök jóra irányuló szándékát a kommunista államhatalom megpróbálta az egyháza ellen fordítani. Az idő megmutatta, minek van jövője: az építő, jövőt mutató jó szándéknak vagy pedig a romboló

rosszakaratnak. Az egykor legyőzhetetlennek hitt kommunista rezsim már elfoglalta jól megérdemelt helyét a történelem szemétdombján. A hittudományi főiskola és a papnevelő intézet viszont ma is működik és szolgálja görögkatolikus egyházunkat.

Hetven éve...

**Mi más lenne ez,
mint az isteni Gondviselés műve?**

